

Rafał Willa

**Unia Europejska
na arenie międzynarodowej –
wybrane relacje bilateralne**

Wydawnictwo Naukowe
Uniwersytetu Mikołaja Kopernika

Rafał Willa

**Unia Europejska
na arenie międzynarodowej –
wybrane relacje bilateralne**

Wydawnictwo Naukowe
Uniwersytetu Mikołaja Kopernika

Toruń 2013

Recenzent

dr hab. Anna Potyrała, prof. UAM

Opracowanie redakcyjne

Magdalena Szczepańska

Korekta

Mirosława Szprenglewska

Projekt okładki

Monika Pest

Na okładce wykorzystano prace:

© DrHitch – Fotolia.com oraz © Black Jack – Fotolia.com

ISBN 978-83-231-3139-7

Copyright © by Wydawnictwo Naukowe
Uniwersytetu Mikołaja Kopernika

Toruń 2013

WYDAWNICTWO NAUKOWE
UNIwersytetu MIKOŁAJA KOPERNIKA

Redakcja: ul. Gagarina 5, 87-100 Toruń
tel. (56) 611 42 95, fax (56) 611 47 05
e-mail: wydawnictwo@umk.pl

Dystrybucja: ul. Reja 25, 87-100 Toruń
tel./fax (56) 611 42 38
e-mail: books@umk.pl

www.wydawnictwoumk.pl

Druk i oprawa: Wydawnictwo Naukowe UMK
ul. Gagarina 5, 87-100 Toruń

Spis treści

Spis najważniejszych skrótów	9
Spis tabel	13
Wprowadzenie	15

ROZDZIAŁ 1

Relacje Unii Europejskiej z państwami Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA) – Szwajcarią, Norwegią, Islandią i Liechtensteinem	17
1. Powstanie Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu	18
2. Utworzenie Europejskiego Obszaru Gospodarczego	19
3. Relacje polityczne Unii Europejskiej ze Szwajcarią	21
3.1. Umowy bilateralne Unii Europejskiej ze Szwajcarią	24
3.2. Stosunki gospodarcze Unii Europejskiej ze Szwajcarią	29
4. Relacje polityczne Unii Europejskiej z Norwegią	30
4.1. Stosunki gospodarcze Unii Europejskiej z Norwegią	35
5. Relacje polityczne Unii Europejskiej z Islandią	37
5.1. Stosunki gospodarcze Unii Europejskiej z Islandią	41
6. Relacje polityczne Unii Europejskiej z Liechtensteinem	43
7. Uwagi końcowe	44

ROZDZIAŁ 2

Relacje Unii Europejskiej z Turcją	46
1. Geneza kontaktów bilateralnych	46
1.1. Przebieg negocjacji akcesyjnych	51
2. Relacje gospodarcze z Turcją	55

3. Argumenty „za” przyjęciem Turcji do Unii Europejskiej	57
4. Argumenty „przeciw” potencjalnemu członkostwu Turcji w Unii Europejskiej	62
5. Uwagi końcowe	69

ROZDZIAŁ 3

Stosunki Unia Europejska–Izrael	71
1. Geneza stosunków europejsko-izraelskich	72
1.1. Powody nieufności Izraela w stosunku do Unii Europejskiej ...	80
2. Izrael jako hipotetyczny kandydat do Unii Europejskiej	84
3. Stosunki gospodarcze i handlowe Unii Europejskiej z Izraelem ...	87
4. Uwagi końcowe	91

ROZDZIAŁ 4

Relacje łączące Unię Europejską z Australią i Nową Zelandią	94
1. Unia Europejska a Australia – stosunki polityczne	95
2. Relacje gospodarcze z Australią	100
3. Unia Europejska a Nowa Zelandia – stosunki polityczne	104
4. Relacje gospodarcze z Nową Zelandią	108
5. Uwagi końcowe	111

ROZDZIAŁ 5

Relacje Unii Europejskiej z Dalekim Wschodem (Japonią, Republiką Korei)	114
1. Stosunki polityczne Unii Europejskiej z Japonią	115
2. Relacje gospodarcze Unii Europejskiej z Japonią	120
3. Stosunki polityczne Unii Europejskiej z Koreą Południową	124
4. Relacje gospodarcze Unii Europejskiej z Koreą Południową	131
5. Uwagi końcowe	135

ROZDZIAŁ 6

Współpraca Unii Europejskiej z wybranymi państwami Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN)	136
1. Geneza i cele utworzenia ASEAN	137
2. Stosunki polityczne łączące Unię Europejską z ASEAN	141
3. Relacje polityczne Unii Europejskiej z państwami grupy ASEAN ..	146

---

4. Międzyregionalne stosunki gospodarcze UE–ASEAN	152
5. Uwagi końcowe	157

ROZDZIAŁ 7

Stosunki Unia Europejska–Indie	159
1. Geneza stosunków politycznych Unii Europejskiej z Indiami	160
2. Stosunki gospodarcze i handlowe	165
3. Aktualne problemy i wyzwania partnerstwa	170
4. Uwagi końcowe	177
Zakończenie	179
Bibliografia	183

Rozdział 1

Relacje Unii Europejskiej z państwami Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA) – Szwajcarią, Norwegią, Islandią i Liechtensteinem

Zamiarem założycieli Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (EWG) było powołanie organizacji o ekonomicznym charakterze prowadzonej działalności, która jednak wraz z pogłębianiem się integracji „rozleje” swe kompetencje także na dziedziny nieekonomiczne. Wiele państw europejskich z uwagą śledziło rozwój EWG, nie podejmując jednak żadnych kroków celem przystąpienia do niej. Z różnych powodów – część państw obawiała się posądzenia o przynależność do zachodniego bloku wojskowego i tym samym utraty statusu państwa neutralnego (np. Austria, Szwajcaria, Finlandia). Inne z kolei obawiały się nadmiernej dominacji we Wspólnotach Niemiec i Francji (np. Wielka Brytania), wreszcie niektóre państwa zainteresowane były tylko częściową integracją gospodarczą, nieobejmującą kwestii rolnych i rybackich czy też sektora usług (np. Norwegia, Islandia). Niejako więc obok EWG powołano do życia Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu (EFTA), które – przynajmniej w założeniach – stanowiło pewną przeciwwagę dla EWG.

Tak jednak ułożyły się losy obu organizacji, że większość państw niegdyś konstytuujących EFTA jest dziś członkami Unii Europejskiej. Te, które pozostały w EFTA (Norwegia, Szwajcaria, Islandia, Liechtenstein), blisko z nią współpracują. Są więc te podmioty dla siebie ważne – zarówno ze względów gospodarczych, jak i bezpieczeństwa. Różnie jednak kształtują się bilateralne stosunki państw EFTA z UE, stąd też niezwykle

interesującym zagadnieniem będzie krótkie ich prześledzenie w poniższym rozdziale.

1. Powstanie Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu

Na mocy Konwencji sztokholmskiej podpisanej 4 stycznia 1960 roku powołano do życia, z dniem 3 maja 1960 roku, Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu. Państwami-założycielami tej organizacji były: Austria, Dania, Norwegia, Portugalia, Szwajcaria, Szwecja i Wielka Brytania. Rok później także Finlandia wyraziła swoje zainteresowanie współpracą w ramach EFTA, zostając członkiem stowarzyszonego. Wszystkie wskazane państwa nie chciały, z podanych już wcześniej względów, włączać się w główny nurt procesów integracyjnych w Europie, prowadzony pod egidą Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej. To, do czego dążyły, sprowadzało się do utworzenia zwykłej strefy wolnego handlu i wspólnego rynku między tymi państwami, bez zbędnej instytucjonalizacji, procedur, kosztów i zagrożenia pogłębianiem więzi integracyjnych¹. W 1970 roku przystąpiła do EFTA Islandia, a w 1992 również Liechtenstein. Cóż z tego jednak, gdy dotychczasowi członkowie występowali z tej organizacji i wybierali integrację w ramach Wspólnot Europejskich, daleko więc szerszą i głębszą. Tak stało się w przypadku Wielkiej Brytanii i Danii, które przystąpiły do Wspólnot w 1973 roku (rok wcześniej zrezygnowały z członkostwa w EFTA), Portugalii (wystąpiła z EFTA w 1985 roku, a wstąpiła do Wspólnot w 1986) oraz Austrii, Finlandii i Szwecji, które do Unii Europejskiej przystąpiły w roku 1995.

---

¹ Por. P. Frankowski, *Perspektywy członkostwa Islandii w Unii Europejskiej*, „Wspólnoty Europejskie” 2011, nr 2, s. 31; R. Castaldi, *The relationship of the European Communities (and then Union) with EFTA and the Council of Europe*, http://www.ccis.cgs.aau.dk/digitalAssets/5/5584_roberto_castaldi.pdf, s. 10; S. Gstöhl, *A Neighbourhood Economic Community – finalité économique for the ENP?*, „EU Diplomacy Papers” 2008, nr 3, s. 13–16.

Tabela 1. Budżet EFTA na rok 2012 w podziale na zadania

Zadania w budżecie	Działania dotyczące handlu	Działania dotyczące EOG	Współpraca statystyczna EFTA z UE	Usługi Sekretariatu Generalnego	Programy współpracy UE – EFTA i EFTA	Administracja i zarządzanie	OGÓŁEM
Koszty zadania (frank szwajcarski)	4 696 000	7 712 000	679 000	1 964 000	2 958 000	4 057 000	22 066 000

Źródło: *EFTA Budget*, <http://www.efta.int/about-efta/efta-budget.aspx>.

Tabela 2. Budżet EFTA na rok 2012 w podziale na wkład finansowy państw członkowskich

Państwo	Wkład do budżetu EFTA (w %)	Wkład do budżetu EFTA (frank szwajcarski)
Islandia	3,83	844 360
Liechtenstein	0,88	195 198
Norwegia	56,65	12 501 012
Szwajcaria	38,64	8 525 430
OGÓŁEM	100,00	22 066 000

Źródło: *EFTA Budget*, <http://www.efta.int/about-efta/efta-budget.aspx>.

2. Utworzenie Europejskiego Obszaru Gospodarczego

Dwie prężne organizacje międzynarodowe znajdujące się w bezpośrednim sąsiedztwie nie mogły pozostawać bez żadnego wpływu na siebie nawzajem. Zbyt wiele bowiem było (i jest) punktów stycznych we wzajemnych relacjach, zwłaszcza zaś dotyczących szeroko rozumianych kwestii gospodarczych. By móc więc zacieśniać i tak bliską współpracę 2 maja 1992

roku w Porto postanowiono podpisać porozumienie o utworzeniu Europejskiego Obszaru Gospodarczego (European Economic Area)². Początek jego obowiązywania jednakże, wskutek negatywnego wyniku referendum zatwierdzającego w Szwajcarii, przesunął się w czasie aż do 1 stycznia 1994 roku, niezbędne było bowiem usunięcie z treści tego porozumienia wszelkich odniesień do Szwajcarii, a przy tym zarysowanie zrębów dalszej współpracy z tym państwem.

Cały sens i istota EOG sprowadza się do czterech fundamentalnych wolności, które leżały również u podstawy tworzenia Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej, a które to reguły po dziś dzień stanowią o wielkiej wartości Unii Europejskiej. Mowa tu oczywiście o swobodzie przepływu osób, towarów, usług i kapitału³. Te cztery wolności niezaprzeczalnie przyczyniły się do dynamicznego rozwoju Europy po II wojnie światowej, czyniąc z obszaru Wspólnot prężny organizm ekonomiczny, z którym muszą się liczyć inne podmioty stosunków międzynarodowych. EOG jest więc strefą wolnego handlu (I etap integracji państw), a także Wspólnym Rynkiem (III etap integracji państw)⁴. Państwa EFTA, niejako w zamian za dopuszczenie do Jednolitego Rynku Europejskiego WE/UE, dokładają się do funkcjonowania unijnego Funduszu Spójności, skierowanego do najbiedniejszych państw członkowskich UE (DNB < 90% średniej UE-25). Finansują również własne programy finansowe, jak Mechanizm Finansowy EOG oraz Norweski Mechanizm Finansowy⁵, a także uczestniczą w szeregu programów unijnych (np. 7 Program Ramowy, Kultura 2007, Media 2007, Program ochrony konsumentów, Program ochrony zdrowia publicznego

---

² Por. Agreement on the European Economic Area – Final Act – Joint Declarations – Declarations by the Governments of the Member States of the Community and the EFTA States – Arrangements – Agreed Minutes – Declarations by one or several of the Contracting Parties of the Agreement on the European Economic Area, Dz.U. WE nr L 1 z 3.01.1994 roku.

³ Por. E. Bergmann, *Deeply inside the European project*, [w:] A. Önnersfors, A. D. Segesten (red.), *Negotiating Europe: Foundations, Dynamics, Challenges*, Lund 2007, s. 4–5.

⁴ Pominięto więc etap II, czyli unię celną.

⁵ Szwajcaria, mimo że pozostaje poza EOG, także ma swój program finansowy – Program Szwajcarski.

itd.). Ponadto państwa EFTA przyjęły do swych wewnętrznych porządków prawnych znaczną część dorobku prawnego Unii Europejskiej, zwłaszcza w zakresie gospodarki, spraw społecznych, środowiskowych itp.⁶

3. Relacje polityczne Unii Europejskiej ze Szwajcarią

Choć Szwajcaria położona jest w samym sercu Europy, a do tego dysponuje szerokimi kontaktami gospodarczymi z państwami członkowskimi Unii Europejskiej, wreszcie spełnia wszelkie kryteria członkostwa, to jednak zgodnie z wolą swych obywateli wyrażaną w referendum nie jest członkiem tejże organizacji, jak również nie przystąpiła do Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG). Niemniej jednak oba podmioty stosunków międzynarodowych są silnie ze sobą powiązane, ściśle ze sobą współpracują, a wzajemne relacje oparte są na kilkunastu sektorowych umowach bilateralnych⁷. Gdy uwzględnić przy tym tzw. autonomiczną implementację unijnego dorobku prawnego, zachowanie pełnej suwerenności, neutralności oraz specyfiki systemu politycznego, to nie będą zaskakujące opinie określające stosunki UE ze Szwajcarią jako „integrację bez członkostwa” czy też jako „uprzywilejowane partnerstwo”⁸. Warto

---

⁶ Porozumienie nie dotyczy jednak Wspólnej Polityki Rolnej, Wspólnej Polityki Rybackiej, Wspólnej Polityki Handlowej, unii celnej, unii walutowej, Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa oraz wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych (mimo że państwa EFTA należą do obszaru Schengen). Por. H. van Randwyck, *EFTA or the EU*, <http://www.brugesgroup.com/EFTAorTheEU.pdf>, s. 12.

⁷ Zdaniem Stanisława C. Kozłowskiego „droga umów bilateralnych jako podstawa rozwoju stosunków z UE cieszy się poparciem większości obywateli i zyskała rangę priorytetowej strategii rozwoju relacji szwajcarsko-unijnych”, S. C. Kozłowski, *Konfederacja Szwajcarska a proces integracji europejskiej. Kontrowersje między Bernem a Brukselą dotyczące reżimów podatkowych w kantonach szwajcarskich*, „Studia Europejskie” 2009, nr 2, s. 58.

⁸ Por. S. Kux, *Zwischen der Isolation und autonomer Anpassung: Die Schweiz im integrationspolitischen Abseits?*, „ZEI Discussion Paper” 1998, nr 3, s. 7. O wadach i zaletach takiego rozwiązania oraz o jego ewentualnym zastosowaniu w przypadku innego państwa trzeciego szerzej w: A. Tovias, *The EU models of external relations with EEA countries and*